

LEZINGENCYCLUS 'DE WIJZEN IN HET OOSTEN'

VERSLAG LEZING MARJOLIJN FEBRUARI

16 september 2010

"Aan het landschap herken je de bestuurders. Niet het klimaat verandert ons, maar wij veranderen het klimaat." En over de manier waarop we het landschap willen vormgeven, moeten we goed nadenken. "Geef burgers invloed hierop." Dat zei schrijfster, moraalfilosoof en ethicus Marjolijn Februari.

Februari hield haar lezing onder de titel 'liederlijkheid zwermt boven de wegen'. De titel ontleende ze aan de roman 'Orlando' van de Britse schrijfster Virginia Woolf. Dat verhaal speelt zich af van de zeventiende tot de negentiende eeuw. "Het is een boek over klimaatverandering. Maar tegelijkertijd over moraal, landschap, kunst, interieurinrichting, kleding. Alles staat in één groot verband met elkaar. Als het weer verandert, verandert de moraal." En het zeventiende eeuwse weer was explosief, aldus Februari.

Explosief klimaat Nu, tachtig jaar later ondergaan we opnieuw een klimaatverandering, zegt Februari. "Het klimaat verandert hevig: het wordt heter, er zijn meer overstromingen. Tegelijkertijd wordt ook het politieke en maatschappelijke klimaat explosiever." Volgens de schrijfster is er een echter ook een verschil met de zeventiende eeuw: "Het nieuwe in onze tijd is niet zozeer de weersverandering, maar het diep doordrongen besef van menselijke invloed en schuld." We bezien de maatschappij nu vanuit de menselijke controle, in plaats vanuit Goddelijk perspectief.

Dat besef dwingt ons met een morele blik naar het landschap te kijken, vindt de filosofe. "Wiens schuld is het dat het landschap eruit ziet zoals het eruit ziet?" In Nederland is de menselijke invloed zichtbaarder dan elders. "Nederland is een park. Bij ons is de ingreep ook noodzakelijker. De overheid vind het lastig om parkwachter te zijn. Want het is nooit goed. Je hebt aan de ene kant de cultuurbeschouwers die vinden dat het landschap verrommelt, en aan de andere kant degenen die zeggen dat het teveel is aangeharkt."

Volgens Februari kun je de integriteit van bestuurders aflezen aan het landschap: je kunt aan het landschap zien: zulke bestuurders hebben wij. "Als je het raam opent en je kijkt naar buiten herken je de zwakke en sterke bestuurders. Hun liederlijkheid zwermt boven de wegen. Tegenwoordig is er sprake van een algehele helderheid: alles is vlekkeloos, kleurloos, de wereld is iets geworden waar je esthetisch van geniet. Het gaat om de buitenkant, aangeharktheid, netheid, schijn."

Voorwaartse moraal Hoe verander je dat? En waar heb je je daarbij aan te houden? Volgens Februari zijn drie punten belangrijk voor een morele blik op het landschap. Ten eerste moeten we naar een voorwaartse moraal, vindt Februari. "Er moet een omslag komen van achteruitdenken naar vooruitdenken. Van verantwoordelijkheid achteraf naar vooraf leggen. De overheidsuitvoerders doen één dag per week concrete dingen en de overige vier dagen zijn ze bezig met opschrijven en vastleggen wat ze hebben gedaan. Dat is de oorzaak van veel van de huidige crises. Er wordt heel weinig nagedacht over wat zijn we aan het doen en wat is het doel waar we eigenlijk naartoe gaan? Dus, werp de morele blik voorwaarts, opdat het landschap een positieve blik van de samenleving zal weerspiegelen.

Op de tweede plaats moeten morele argumenten worden afgewogen tegen andere argumenten, bijvoorbeeld economische. "Er kunnen bijvoorbeeld goede redenen zijn om een dorp op te heffen. Deze argumenten moeten tegen elkaar worden afgewogen", vindt Februari

Crossborderleasing Ten slotte dienen we goed na te denken over morele begrippen: wat voor morele dingen wil je zien in het landschap? Bijvoorbeeld de immateriële kant van een dorp zoals gemeenschap en verbondenheid. Februari: "In Duitsland zijn het afgelopen jaar veel publieke eigendommen verkocht aan het buitenland: scholen, kanalen, vliegvelden. Crossborderleasing heet dat. Dat bleek geen groot succes. Die Zeit kopte heel 21e eeuws: de burgemeester moet aftreden! Terwijl de morele vraag veel fundamenteeler is: van wie zijn deze eigendommen en wat wil je ermee? Zijn ze van de bevolking of van de overheid?"

Als je wilt dat de samenleving vertegenwoordigt wordt in de omgeving, is de eerste vereiste dat de samenleving hier zelf invloed op heeft, vindt de filosofe. "Geef de burger zoveel mogelijk invloed, als je wilt dat positieve waarden van een samenleving worden weerspiegeld in het landschap. Laat burgers doen wat ze kunnen. Het zou mooi zijn als de overheid niet alleen dorpen opheft, maar ook delen van zichzelf."